

Από τον Χρήστο Επαμ. Κυργιάκη

Το αφεντικό ήταν πάντα βλοσυρό όταν έφτανε η μέρα της πληρωμής. Δεν μιλούσε σε κανέναν, ούτε στα παιδιά του ούτε και στη γυναίκα του.

Ο μόνος που άκουγε τη φωνή του τις μέρες των πληρωμών, ήταν ο πιστός, εδώ και χρόνια, οδηγός του.

- Μην πας από το γνωστό δρόμο σήμερα, Θανάση. Πιστεύω να το θυμάσαι. Σήμερα πληρώνω τους εργάτες.

- Το θυμάμαι αφεντικό. Τριάντα χρόνια, κοντά σου, το ξέχασα ποτέ;

Ο οδηγός ακολούθησε «τη διαδρομή για τις μέρες των πληρωμών». Έπιασε την παραλιακή οδό και κατευθύνθηκε προς το μεγάλο λιμάνι. Μετά τη δυτική αποβάθρα του λιμανιού, το αφεντικό είχε αγκυροβολημένα τα τρία καράβια του. Περίμεναν να φορτώσουν για να ξεκινήσουν το ταξίδι για την Λατινική Αμερική.

Αφού τα καμάρωσε και τα κανάκεψε με τα μικρά τους ονόματα, έκανε νόημα στον οδηγό του να ξεκινήσει για το γραφείο.

Εκείνος έβαλε μπρος τη Μερσεντές και ακολουθώντας τη γνωστή, λόγω ημέρας, διαδρομή μετέφερε μέσα σε είκοσι λεπτά, το αφεντικό στο γραφείο του.

- Να μη με ενοχλήσει κανείς παρά μόνο αν είναι ο ίδιος ο Θεός, είπε με απότομο ύφος στη γραμματέα του.

- Σας ψάχνει ο υπουργός από πολύ πρωί, τον ενημέρωσε η γραμματέας.

- Στον ύπνο του με είδε; Πες του ότι λείπω, ότι πήγα ταξίδι στο εξωτερικό. Πες του ότι πέθανα. Ότι θέλεις πες του, αρκεί να μη ενοχλήσει κανείς. Και που'σαι; Σε μία ώρα, φώναξε τον πρώτο εργάτη για να ξεκινήσει η πληρωμή.

- Μάλιστα κύριε! Σε μία ώρα θα έχετε τον πρώτο εργάτη.

Το αφεντικό, άνοιξε με δύναμη την πόρτα του γραφείου του και έπεσε φαρδύς-πλατύς στην πολυθρόνα του, προσπαθώντας να ηρεμήσει.

Έπιασε το τηλέφωνο και σχημάτισε στα γρήγορα έναν αριθμό.

- Έλα, εγώ είμαι. Το παιδί τι κάνει;

Αυτό που άκουσε από τον συνομιλητή του, τον έκανε να ταραχτεί.

- Σου είπα να καλέσεις το γιατρό άμεσα. Το 37,2 δεν αργεί να γίνει 38 ή 40. Δεν παίζουμε με τον πυρετό. Πάρε να μου πεις αργότερα τι έγινε.

Σηκώθηκε από την πολυθρόνα και κατευθύνθηκε προς το χρηματοκιβώτιο.

Έβγαλε από το συρτάρι που ήταν ακριβώς δίπλα μια αρμαθιά με κλειδιά και ξεκλειδώνοντας μια σειρά από μικρές κλειδαριές, άνοιξε την πόρτα του χρηματοκιβωτίου και έβγαλε από μέσα μια στοίβα με χαρτιά.

Ξανακάθισε στο γραφείο του και βάλθηκε να μελετάει με μεγάλη προσοχή ένα- ένα τα χαρτιά.

Δεν πέρασε πολύ ώρα όταν η γραμματέας τον ειδοποίησε ότι έφτασε ο πρώτος εργαζόμενος του εργοστασίου. Η πόρτα του γραφείου άνοιξε και εμφανίστηκε ο εργάτης.

Θα ήταν γύρω στα 40, ψηλός, γεροδεμένος. Προχώρησε με αργές κινήσεις και στάθηκε όρθιος μπροστά στο γραφείο.

- Τι στέκεσαι όρθιος; Κάθισε να ξεκινήσουμε.

- Δεν πειράζει. Καλά είμαι και όρθιος.

- Λοιπόν! Θα έχεις καταλάβει κύριε Παναγόπουλε ότι οι δουλειές το τελευταίο διάστημα δεν πάνε καλά. Οι πωλήσεις έχουν μειωθεί, ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος και το κόστος εργασίας δυσβάσταχτο. Κάτι πρέπει να γίνει! Δεν βγαίνω οικονομικά. Κάθε μέρα μπαίνω μέσα. Αν δε γίνει κάτι, καλύτερα να το κλείσω.

- Σαν τι να γίνει κύριε Σβέρκε;

- Κάτι έχω στο νου μου αλλά θα ήθελα να ακούσω και τη δική σου γνώμη αλλά και των υπόλοιπων συναδέλφων σου.

- Εμείς, εδώ και πέντε χρόνια, έχουμε κάνει ότι μας ζητήσατε ως προϋπόθεση για να μπορέσει να σωθεί το εργοστάσιο και να μη χάσουμε τη δουλειά μας.

Δεχτήκαμε να μην παίρνουμε δώρα. Μετά δεχτήκαμε να δουλεύουμε μία ώρα παραπάνω κάθε μέρα χωρίς να πληρωνόμαστε. Αποδεχτήκαμε την μείωση στο μισθό κατά 15% όπως μας είπατε πέρυσι, και πρόπερσι, χώρια από το άλλο 10% που χάσαμε φέτος. Μέχρι και τις καλοκαιρινές άδειες τις περιορίσαμε κατά 5 μέρες όπως απαιτήσατε. Τι άλλο να κάνουμε ακόμα.

- Κοίταξε να δεις. Τα λέω πρώτα σε σένα ως πρόεδρος του σωματίου που είσαι γιατί μπορείς να εκτιμήσεις καλύτερα την κατάσταση σε σχέση με τους άλλους. Άλλωστε, τόσα χρόνια που σε ξέρω, δεν είχαμε ποτέ πρόβλημα μεταξύ μας.

- Οι συνάδελφοι όμως είναι ανάστατοι. Παραπονιούνται πως δεν βγαίνουν οικονομικά και πως ο κόμπος έχει φτάσει στο χτένι.

- Έλα τώρα. Τριάντα χρόνια, τα ίδια ακούω. Δεν βγαίνουν και δεν βγαίνουν αλλά μια χαρά την περνούσαν. Τα ίδια έλεγαν και πριν πέντε χρόνια όταν κόπηκαν τα δώρα. Πως τάχα θα πεινούσαν τα παιδιά τους και τέτοια μελοδραματικά. Δεν είδα όμως να κόβει κανένας τους το τσιγάρο.

Λοιπόν! Άκου. Πόσα παίρνεις το μήνα.

- Παίρνω 650 στο χέρι.

- Βλέπεις; Ξέρεις ότι μπορώ να βρω ανά πάσα στιγμή εργάτη στην ειδικότητά σου με 400; Το ξέρεις φαντάζομαι. Θεωρείς πως θα είναι καλύτερα να πάρω κάποιον άλλο με 400 ή να κρατήσω εσένα με 600; Εμένα δεν μου πάει η καρδιά να πάρω άλλον. Σε ξέρω τόσα χρόνια, ξέρω την οικογένειά σου, τα παιδιά σου. Μέχρι και στο γάμο σου ήμουν παρών.

- Μα, με τα 650 που παίρνω και δεν μπορώ να τα βγάλω πέρα, πώς θα μπορέσω με τα 600; Ήδη δυσκολεύομαι να εξασφαλίσω το καθημερινό φαγητό στην οικογένειά μου. Θα πεινάσουμε στη κυριολεξία.

- Τώρα μιλάς παράλογα. Αν, δηλαδή, μείνεις άνεργος θα είσαι χορτάτος;

Δεκατρείς άνεργοι συνάδελφοί σου είναι πρόθυμοι να δουλέψουν με 400 ευρώ χωρίς να δυσανασχετούν, από αύριο κιόλας. Τι να πω δεν ξέρω... Εκτός αν έχεις βρει κάπου αλλού καλύτερα και δεν μου το λες, παρά κάθεσαι και παραπονιέσαι πως τάχα δεν θα σου φτάνουν τα 600 που σου προσφέρω.

Τέλος πάντων. Δεν θέλω να σου βάλω το μαχαίρι στο λαιμό. Έχεις περιθώριο έναν ολόκληρο μήνα για να το σκεφτείς. Να σου πληρώσω τώρα αυτό το μηνιάτικο και τα ξαναλέμε.

Λοιπόν! Έχουμε και λέμε. Παίρνεις 650 ευρώ. Θυμάσαι που για δυο μέρες, έφυγες δύο ώρες νωρίτερα;

- Ναι, ήταν τότε που αρρώστησε το παιδί.

- Μείον 20 ευρώ. Μείον και τα 100 ευρώ που ζήτησες τότε μπροστάντζα. Μην ανησυχείς, δε σου βάζω τόκους γι' αυτά. Για να δεις πόσο λογικός είμαι. Μένουν 530 ευρώ. Τώρα, έχουμε και κάτι μικροζημιές που έκανες στη μηχανή από απροσεξία. Θυμάσαι, έτσι δεν είναι;

- Μα δεν ήταν δική μου ευθύνη. Οι μηχανές είναι παλιές. Έχουμε επτά χρόνια να τις κάνουμε σωστό σέρβις. Δεν προκάλεσα εγώ τη ζημιά.

- Αυτά είναι δικαιολογίες. Μέχρι που τη χάλασες, μια χαρά λειτουργούσε και χωρίς σέρβις. Αν δεν την άνοιγες και δεν την ταλαιπωρούσες με τα κατσαβίδια σου, δεν θα πάθαινε τίποτα. Ξέρεις πόσο μου στοίχισε η επισκευή της; 150 ευρώ παρακαλώ. Δεν πιστεύω να έχεις την απαίτηση να τα βάλω από την τσέπη μου! Φτάσαμε αισίως στα 380 ευρώ. Βάλε και τα 10 ευρώ που σου δάνεισα για να πάρεις εκείνο το δωράκι στα γενέθλια του μικρού, φτάσαμε αισίως στα 370 ευρώ. Όσα περίπου θα παίρνει αυτός που θα σε αντικαταστήσει αν δεν δεχτείς τη νέα συμφωνία που σου πρότεινα.

Έλα, πάρτα και σε καλή μεριά. Και κοίτα να μειώσεις λίγο το κάπνισμα. Κόψτο τελείως. Τι το θέλεις; Έχεις παιδιά να μεγαλώσεις. Αν πάθεις τίποτα, σκέφτηκες τι θα απογίνουν;

Αυτά είπε το αφεντικό στον εργάτη του, δίνοντάς του τα 370 ευρώ με το ένα χέρι την ίδια στιγμή που με το άλλο έβγαζε από τη θήκη πάνω στο γραφείο του ένα τεράστιο Κουβανέζικο πούρο.

Κλείνοντας ο εργάτης την πόρτα του γραφείου καθώς αποχωρούσε, το αφεντικό άναψε το

πούρο και καθισμένος στην πολυθρόνα σχημάτισε έναν αριθμό στο τηλέφωνο.

- Σβέρκος εδώ. Πήρα να μάθω τι γίνεται με το φορτίο. Καθυστερήσατε πολύ. Τα πλοία θα έπρεπε ήδη να έχουν φύγει από χτες. Για κάθε μέρα που καθυστερείτε χάνω πολλές χιλιάδες δολάρια. Ιδιώτης είμαι, όχι φιλανθρωπικό ίδρυμα. Αν δεν έχουν σαλπάρει μέχρι αύριο, θα είναι η τελευταία φορά που συνεργαζόμαστε. Καλημέρα σας και με συγχωρείτε γιατί έχω πολύ δουλειά να κάνω.

Πήρε μια βαθιά ρουφηξιά καπνού και σχημάτισε στο τηλέφωνο έναν καινούριο αριθμό.

- Έλα. Εγώ είμαι. Ήρθε ο καθηγητής να δει το παιδί; Δεν ήρθε ακόμη; Άσε θα το τακτοποιήσω εγώ.

Γεμάτος θυμό, ζήτησε από τη γραμματέα του να βρει τον καθηγητή της παιδιατρικής στο τηλέφωνο και να περάσει τη γραμμή στο γραφείο του.

Σε λίγο, η γραμματέας το ειδοποίησε πως ο κύριος καθηγητής είναι στη γραμμή του τηλεφώνου.

- Ναι, κύριε καθηγητά. Σβέρκος εδώ. Έμαθα από τη σύζυγό μου πως ακόμη δεν πήγατε στο σπίτι για να εξετάσετε το γιο μου που ψήνεται στον πυρετό.

Μη μου λέτε πως δεν είναι πυρετός το 37. Είναι δύσκολο να γίνει 40; Αν δεν τον δείτε πώς είστε σίγουρος; Θέλω να πάτε, αυτή τη στιγμή στο σπίτι. Εγώ, όπως θα θυμάστε, δεν καθυστέρησα ούτε μία ώρα να ενεργήσω όταν ήταν να κριθείτε στο πανεπιστήμιο για τη θέση του καθηγητή. Η αντίδρασή μου ήταν άμεση και καθοριστική. Το ίδιο θέλω να κάνετε κι εσείς τώρα που σας χρειάζομαι. Και, τέλος πάντων, πρόκειται για ένα παιδί που χρειάζεται άμεση ιατρική παρακολούθηση. Είναι καθήκον σας να τρέξετε.

Αυτά είπε το αφεντικό και αμέσως μετά, πήρε στο τηλέφωνο τη γυναίκα του να την ενημερώσει.

- Εντάξει, το κανόνισα. Σε μισή ώρα θα είναι εκεί. Θα γυρίσω νωρίς σήμερα. Ήταν πολύ κουραστική η μέρα μου. Έχω και πρόβλημα με τους εργάτες μου. Δεν λένε να βάλουν λίγο νερό στο κρασί τους. Προτιμούν να δουν το εργοστάσιο να κλείνει, παρά να κάνουν λίγο πίσω. Μιλάμε για αχαριστία. Θα στα πω από κοντά, κλείνω τώρα. Εντάξει, μην ανησυχείς θα προσέχω

Το αφεντικό, αφού κάπνισε σκεπτικός το μεγάλο Κουβανέζικο πούρο του, σήκωσε πάλι το ακουστικό του τηλεφώνου και καθισμένος αναπαυτικά στην πολυθρόνα του, περίμενε την απάντηση από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής στην οποία βρισκόταν ο μεγαλοεφοπλιστής και επιχειρηματίας Τεό Βαρδύγιαννος.

- Έλα Τεό, Σβέρκος εδώ.

- Που 'σαι ρε φίλε; Καιρό έχω να σε ακούσω.

- Τρεχάματα μωρέ, μία το ένα μία το άλλο, δεν μπορώ να πάρω ανάσα. Έχω και το παιδί σήμερα με πυρετό.

- Τι; Έχει πολύ πυρετό;

- 37,2 αλλά δεν αργεί αυτός ο άτιμος να γίνει 40. Τέλος πάντων, για άλλο σε πήρα. Σήμερα πρότεινα στους εργάτες μου να δεχτούν να δουλεύουν στο εξής με 600 το μήνα καθαρά.

- Είσαι τρελός; Πας γυρεύοντας; Θα μας ανάψεις καμιά φωτιά όλων μας και θα τρέχουμε. Γιατί το τραβάς τόσο το σχοινί; Αφού είπαμε να το χειριστούμε έξυπνα και με το μαλακό.

- Άκου φίλε. Στη βράση κολλάει το σίδερο. Ή θα τους πάρουμε τώρα και τα σώβρακα και θα καθαρίσουμε για τα επόμενα 50 χρόνια, ή θα το λιβανίζουμε μέχρι που κάποια στιγμή θα ξυπνήσουν και θα ζητήσουν πίσω όσα τους πήραμε. Εγώ έτσι το βλέπω. Και να σου πω και κάτι; Δεν τους είδα και πολύ αγριεμένους. Μάλλον θα το καταπιούν κι αυτό όπως και τα προηγούμενα. Σαν κόττες θα κάτσουν πάλι και θα κλωσήσουν τα αυγά τους. Η ανεργία βλέπεις είναι τελικά πολύ μεγάλη εφεύρεση. Τους είπα. Ή 600 και μένετε ή παίρνω άλλους με 400.

- Και που θα τους βρεις με 400 και να ξέρουν και τη δουλειά;

- Δεν είναι σίγουρο ότι θα τους βρω. Εκείνοι όμως δεν το ξέρουν. Τεό, δεν έχεις καταλάβει ότι όλα είναι θέμα σωστής διαχείρισης της ψυχολογίας των ανθρώπων; Μπλοφάρω. Δεν έχω τίποτα να χάσω. Εκείνοι όμως παίζουν κορώνα-γράμματα τη δουλειά τους. Να δεις που θα πιάσει.

- Εγώ σου λέω να μην το τραβήξεις στα άκρα. Κουβέντιασε και με τους άλλους γιατί αλλιώς είπαμε να το χειριστούμε το θέμα. Είπαμε να περιμένουμε το σύνθημα από τους ξένους και να μην κάνουμε του κεφαλιού μας.

- Δε με χέζεις με τους ξένους; Αρκετά τους ανεχτήκαμε.
- Κοίτα. Αυτά δεν λέγονται από το τηλέφωνο. Καλύτερα να τα πούμε από κοντά.
- Καλά, εντάξει. Για άλλο σε πήρα κυρίως. Αύριο, θα βγουν στην εφημερίδα μερικά ονόματα μεγαλοοφειλετών. Θα είναι κάποιοι φτωχοποιημένοι που δεν έχουν ούτε να φάνε και θα έχει και τα ονόματα τα δικά μας.
- Και γιατί το αφήνεις να συμβεί; Καταλαβαίνεις τι προβλήματα μπορεί να δημιουργηθούν; Θα γίνουμε θέμα στα παράθυρα.
- Μα, αυτό ακριβώς θέλουμε.
- Τι; Να κουβεντιάζει για μας όλη η Ελλάδα; Να μας βρίζουν και να μας καταριούνται από τον μικρότερο μέχρι το μεγαλύτερο κάτοικο αυτής της χώρας;
- Ακριβώς! Δεν καταλαβαίνεις ποιο μήνυμα στέλνουμε έτσι; Τους λέμε φόρα-παρτίδα ότι κοιτάξτε να δείτε, εμείς είμαστε τα αφεντικά σ' αυτόν τον τόπο και κάνουμε ότι μας γουστάρει. Και τα κονομάμε την ώρα που εσείς πεινάτε και εισφορές δεν πληρώνουμε και καμία επίπτωση δεν έχουμε. Εμείς είμαστε ο νόμος, εμείς και το κράτος εμείς τα πάντα.
- Νομίζω πως παίζεις με τη φωτιά. Μήπως ξεχνάς τι έγινε με τους μαύρους στην Αμερική που όταν έφτασε ο κόμπος στο χτένι άρχισαν να καίνε τις τράπεζες; Τελευταία στιγμή το πρόλαβαν και δεν έγινε γενική εξέγερση. Μήπως ξεχνάς τι έγινε στην Αργεντινή; Νομίζω ότι ρισκάρεις και θα την πληρώσουμε όλοι. Έτοιμοι να εκραγούν είναι, δεν το πήρες χαμπάρι. Μια σπίθα μπορεί να μας τινάξει όλους στον αέρα. Δεν ξέρω. Εγώ λέω να περιμένεις. Άσε να πιάσουν πρώτα οι ξένοι και μετά μπαίνουμε κι εμείς στο παιχνίδι.
- Καλά, θα δούμε. Άλλωστε, τους έδωσα ένα μήνα διορία να το σκεφτούν. Σ' αφήνω τώρα γιατί πρέπει να πάω στο σπίτι να δω και τι έγινε με τον πυρετό του παιδιού.

Το αφεντικό, έκλεισε το τηλέφωνο και βυθίστηκε γεμάτος σκέψεις στην πολυθρόνα. Σε λίγο, μπήκε μέσα στο γραφείο η γραμματέας κρατώντας το ποτήρι με το ούισκι και τον πάγο. Συνήθιζε αυτή την ώρα να πίνει ένα ποτό για να χαλαρώνει. Τον βοηθούσε να παίρνει πιο ήρεμος τις αποφάσεις του και τούτη την ώρα, ένα ποτό ήταν ακριβώς ότι του χρειαζόταν.

«Τι θα έκανα χωρίς εσένα;», είπε στη γραμματέα του η οποία απομακρύνθηκε χαμογελώντας. «Που θα μου πας;», μουρμούρισε. «Θέμα χρόνου είναι να μου κάτσεις. Κάνεις τη δύσκολη,

αλλά θα το βρω κι εσένα το κουμπί σου».

Στη συνέχεια, ζήτησε από τη γραμματέα του να ειδοποιήσει τον οδηγό ότι σε 10 λεπτά θα φύγουν ενώ ο ίδιος συγκέντρωσε τα χαρτιά του και τα έβαλε στο δερμάτινο χαρτοφύλακα περιμένοντας την ειδοποίηση πως το αυτοκίνητο είναι έτοιμο και τον περιμένει.

Ο Παναγόπουλος, βγαίνοντας από το γραφείο του αφεντικού ήταν έτοιμος να εκραγεί από θυμό και στενοχώρια. «Έπρεπε να του σπάσω τα μούτρα. Απορώ πώς κρατήθηκα και γιατί κρατήθηκα;» μονολογούσε ψιθυριστά.

Κατεβαίνοντας στην αυλή του εργοστασίου τον περίμεναν με αγωνία οι υπόλοιποι εργάτες. Είχε «φροντίσει» το αφεντικό να μαθευτούν οι προθέσεις του και γι' αυτό όλοι είχαν την περιέργεια να μάθουν ποιες ήταν αυτές οι «νέες» προτάσεις που θα τους παρουσίαζε μέσω του Παναγόπουλου. Το λόγο πήρε ο Τουφεκάκης. Πάνω από είκοσι χρόνια δούλευε στο εργοστάσιο χωρίς να πάρει ούτε μια ώρα αναρρωτική, όπως συνήθιζε πολύ συχνά να λέει. Έξι μήνες ένσημα ήθελε ακόμη για να βγει στη σύνταξη.

- Λέγε γρήγορα, μη μας κρατάς σε αγωνία. Τι σου είπε; Αποφάσισε να το κλείσει το γ&μ@μ^ν#; Μας έφαγε την ψυχούλα! Θα το κλείσω και θα το κλείσω. Άι σιχτίρι πια. Βάλε λουκέτο να το πάρουμε εμείς να το δουλέψουμε να ησυχάσουμε.

- Προτείνει μείωση μισθού πάλι. Εμένα από τα 650 θέλει να με πάει στα 600, αλλιώς έρχεται απόλυση και προσλαμβάνει ανέργους με 400. Έτοιμους, λέει, τους έχει. Περιμένουν σήμα για να πιάσουν δουλειά. Μας δίνει ένα μήνα διορία να το σκεφτούμε.

- Μπλοφάρει πάλι όπως και τις προηγούμενες φορές. «Δε βγαίνω» και «Καλύτερα να το κλείσω», «Για σας το κρατάω, για να μην πεινάσετε» και την ίδια στιγμή παραγγέλλει κι άλλα καράβια στην Κορέα. Να πεις ότι τα έχτιζε και στα δικά μας τα ναυπηγεία. Χώρια το εργοστάσιο στο Αζερμπαϊτζάν για να έχει κι εκεί να στέλνει εκατομμύρια. Εγώ λέω να μη δεχτούμε πάλι τους όρους του.

«Και τι να κάνουμε μαστρο-Τουφεκάκη; Αν απολυθούμε είναι καλύτερα; Τρία παιδιά έχω να θρέψω», ακούστηκε να λέει ένας εργάτης.

«Γιατί ρε Παναγιώτη; Εμείς τι έχουμε να θρέψουμε; Σαλιγκάρια; Παιδιά έχουμε κι εμείς, αλλά, δεν ξέρω για σένα, εγώ ούτε τώρα μπορώ να τα θρέψω. Κάθε μέρα που περνάει πεθαίνω κι από λίγο και μαζί με μένα αργοπεθαίνουν κι εκείνα».

«Έχει δίκιο ο Λευτέρης. Εμένα η κόρη μου ετοιμαζόταν για γάμο. Δυο μήνες πριν το γάμο την απέλυσαν από τη δουλειά μαζί με τον αρραβωνιαστικό της. Από τότε, την τρέχω σε ψυχολόγους και ψυχοθεραπευτές και δεν ξέρω αν και πότε θα συνέρθει. Αν μας κόψει κι άλλο τους μισθούς μας οδηγεί σε αργό θάνατο. Εγώ είμαι αποφασισμένος για όλα. Δεν την αντέχω άλλο τέτοια ζωή γιατί ζωή δεν τη λες. Εγώ είμαι μέσα στο να αντιδράσουμε όλοι μαζί».

«Πώς να αντιδράσουμε βρε παιδιά; Τι να κάνουμε δηλαδή; Μπορούμε να τα βάλουμε με το θηρίο; Σαν ποντίκια μας βλέπει».

«Στο χωριό μου, σαν ήμουν μικρός, θυμάμαι που τα ποντίκια έφαγαν ένα ολόκληρο βόδι και μάλιστα ζωντανό. Ήταν όμως πολλά μαζί. Ένα ποντίκι μόνο του δεν θα μπορούσε. Αν είμαστε ενωμένοι στο δίκιο μας μάλλον το θηρίο πρέπει να φοβάται και όχι εμείς. Κι εγώ είμαι μέσα στο να αντισταθούμε όλοι μαζί και να μη δεχτούμε κι άλλο πετσόκομμα στο μισθό».

Σιγή επικράτησε για λίγο και όλοι έστρεψαν το κεφάλι τους προς τη μεριά του Μάνθου. Δε μιλούσε πολύ αλλά πάντα η γνώμη του ήταν καθοριστική και υπολογίσιμη από όλους. Ακόμη και όσοι διαφωνούσαν μαζί του, τον άκουγαν με προσοχή και περισυλλογή.

«Τι λες εσύ Μάνθο;», τον ρώτησε ο Παναγόπουλος.

Εκείνος έκανε δυο βήματα πιο μπροστά, άναψε τσιγάρο και αφού τράβηξε μια βαθειά ρουφηξιά, πήρε το λόγο.

«Όλοι μας έχουμε τους λόγους μας να κάνουμε ή να μην κάνουμε κάτι. Πάντα έτσι είναι όταν πρέπει να παρθούν δύσκολες αποφάσεις. Το τελευταίο διάστημα βλέπω όλο και πιο συχνά στον ύπνο μου τον παππού μου το Μάνθο. Χάθηκε στο πρώτο το αντάρτικο. Στο σημείωμα που άφησε πίσω του έγραφε πως αν δεν πολεμήσουμε για τα παιδιά μας θα έρθει η μέρα που αυτά τα ίδια θα ντρέπονται για μας. Ζωή χωρίς πλούτη αντέχεται, ζωή μες στη ντροπή, δεν είναι ζωή. Αν είναι να ντρεπόμαστε κάθε μέρα που ξημερώνει καλύτερα να μην ξημερώσει ποτέ. Αυτά μου άφησε παρακαταθήκη ο παππούς μου. Μπορεί να μην έχουμε πόλεμο με όπλα, όπως το '40. Έχουμε όμως έναν άλλο πόλεμο, ύπουλο, σκοτεινό με τον εχθρό να είναι αόρατος. Πώς να πολεμήσεις κάποιον που δεν τον ξέρεις; Άντε και ξεκινάμε αγώνα και κάνουμε και κατάληψη, άντε και παίρνουμε το εργοστάσιο στα χέρια μας. Πώς θα το δουλέψουμε; Μπορούμε; Εγώ λέω ναι! Θα μπορέσουμε να πουλήσουμε τα προϊόντα; Και πάλι ναι λέω! Αλλά θα είναι δύσκολο. Δεν θα μας αφήσουν. Μπορεί να χυθεί και αίμα. Θα γεμίσει ο τόπος με μπράβους και αστυνομικούς. Οι δημοσιογράφοι θα πέσουν να μας φάνε. Μόνοι μας

δεν θα αντέξουμε. Αν μπουν στη μάχη και τα άλλα εργοστάσια ίσως να τα καταφέρουμε. Στο κάτω-κάτω, όλον αυτόν τον πλούτο που έχει ο Σβέρκος και οι όμοιοί του, με τον ιδρώτα μας τον απέκτησαν. Αλλιώς, ας βάλουμε την ουρά κάτω από τα σκέλια σαν τα ζαγάρια και να περιμένουμε πότε θα μας πετάξει ο αφέντης κανένα ξεροκόμματο για να ζήσουμε. Αυτά, είχα εγώ να πω. Θέλει σχέδιο, οργάνωση, ψυχραιμία και θέληση αν αποφασίσουμε να συγκρουστούμε».

Τα λόγια του Μάνθου έπεσαν σαν πέτρα στα στήθια των εργατών. Είχε δίκιο ο Μάνθος, αλλά πάλι, θα μπορούσαν ποτέ να νικήσουν σε μια τέτοια μάχη;

Γύρισαν στα πόστα τους προβληματισμένοι και θυμωμένοι με έναν κόμπο στο λαιμό να αρνείται να κατέβει προς τα κάτω.

Είχαν ένα μήνα περιθώριο να το σκεφτούν και να αποφασίσουν. Πριν διαλυθούν, συμφώνησαν να συναντηθούν όλοι το ερχόμενο Σάββατο, στα γραφεία του σωματείου για να ξανασυζητήσουν το θέμα.

Το Σάββατο το πρωί στα γραφεία του σωματείου συγκεντρώθηκε πολύς κόσμος. Όλοι οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο είχαν μάθει τις καινούργιες απαιτήσεις του Σβέρκου και είχαν την αγωνία για το πώς και αν έπρεπε να αντιδράσουν.

Το λόγο πήρε ο Παναγόπουλος, ο πρόεδρος του σωματείου. Είπε ότι η κατάσταση είναι δύσκολη και ο Σβέρκος δείχνει διατεθειμένος να μην κάνει πίσω. Η διεθνής κατάσταση τον ευνοεί καθώς το συνδικαλιστικό κίνημα βρίσκεται σε ύφεση. Τους είπε επίσης ότι ο ίδιος εκτιμά πως αν δεν δεχτούνε τις νέες μειώσεις, ο Σβέρκος θα το κλείσει το εργοστάσιο και θα το μεταφέρει αλλού.

Πρότεινε να ζητήσουν συνάντηση μαζί του στην οποία το προεδρείο του σωματείου να προσπαθήσει να τον μεταπείσει με λογικά και δίκαια επιχειρήματα. Χρειάζεται ψυχραιμία και σωστές κινήσεις, είπε, για να μη μείνουν όλοι άνεργοι.

«Πέντε χρόνια τώρα Παναγόπουλε τα ίδια ακούμε. Υπομονή και ψυχραιμία μας λες και να πού φτάσαμε. Αν είχαμε αντιδράσει δυναμικά από την αρχή δεν θα είχαμε φτάσει εδώ που φτάσαμε, να δουλεύουμε σαν τους σκλάβους για ψίχουλα», του απάντησε ένας εργάτης.

«Και τι μπορούμε να κάνουμε; Αυτός είναι το αφεντικό, αυτός έχει το μαχαίρι, αυτός και το πεπόνι. Σε όλο τον κόσμο τα ίδια γίνονται, τι μπορούμε εμείς να καταφέρουμε μόνοι μας μια χούφτα άνθρωποι; Θα το κλείσει και θα τελειώσουν όλα», ακούστηκε ένας άλλος εργάτης.

«Ας το κλείσει, θα το δουλέψουμε εμείς, αλλά σιγά μην το κλείσει. Εκατομμύρια βγάζει κάθε χρόνο με τον ιδρώτα μας. Αλλά κι αν το κλείσει θα συνεχίσουμε να κάνουμε αυτό που κάνουμε και τώρα. Ότι βγάζουμε θα είναι δικό μας. Τώρα, βγάζουμε 100 και τα 90 πάνε στην τσέπη του Σβέρκου. Εγώ προτείνω κατάληψη. Να μην κάνουμε πάλι πίσω».

«Να μιλήσει ο Μάνθος. Λέγε Μάνθο, πες μας τη γνώμη σου», είπε ένας νεαρός εργάτης.

Ο Μάνθος σηκώθηκε όρθιος κι όλοι περίμεναν ν'ακούσουν τα λόγια του.

«Δεν έχω να πω κάτι καινούργιο. Νομίζω πως τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή. Ή τώρα ή ποτέ. Ή θα πάρουμε το εργοστάσιο στα χέρια μας ή θα το πάρουμε απόφαση πως στο εξής θα δουλεύουμε σαν σκλάβοι. Ότι και να αποφασίσουμε σήμερα να ξέρουμε ότι θα έχει συνέπειες.

Αν καταλάβουμε το εργοστάσιο και το δουλέψουμε μόνοι μας θα έχουμε τα θηρία όλα απέναντί μας, και τα ξένα και τα ντόπια τα δικά μας. Εμείς πρέπει να είμαστε ενωμένοι και να απευθυνθούμε στην τάξη μας. Θα πούμε την αλήθεια στον κόσμο και θα ζητήσουμε τη συμπαράστασή του με πράξεις, όχι με ανακοινώσεις συμπάθειας και τέτοιες αηδίες. Εμείς, όχι τα κανάλια τους. Θα είναι δύσκολο πολύ αλλά, εγώ προσωπικά, δεν βλέπω άλλη λύση. Θα φτιαχτούν ομάδες. Ομάδα περιφρούρησης, ομάδα ενημέρωσης, ομάδα παραγωγής, προώθησης και πωλήσεων κι ότι άλλο σκεφτούμε. Να σκεφτούμε και να ψηφίσουμε τώρα κι από αύριο ας πορευτούμε αναλόγως».

«Εγώ διαφωνώ και διαχωρίζω τη θέση μου», είπε ο Παναγόπουλος. Ας ψηφίσουμε να τελειώνουμε.

Το αποτέλεσμα ήταν συντριπτικό. Εκτός από τον Παναγόπουλο και άλλους πέντε, οι υπόλοιποι συμφώνησαν να πάρουν το εργοστάσιο στα χέρια τους.

Τη Δευτέρα σαν ήρθε ο Σβέρκος στο εργοστάσιο και το βρήκε κατειλημμένο κόντεψε να πάθει εγκεφαλικό. Του ήρθε να φάει τον οδηγό του. Πήγε κατευθείαν σε ένα από τα πολλά γραφεία που διέθετε και άρχισε τα τηλεφωνήματα. Υπουργοί, καναλάρχες, δημοσιογράφοι, αστυνομία, συνδικαλιστές, εργοστασιάρχες, όλοι πήραν από μία μεγάλη δόση του θυμού του.

Τρεις μήνες μετά το εργοστάσιο εξακολουθούσε να λειτουργεί, να παράγει και να πουλάει. Στους τρεις αυτούς μήνες κάθε μέρα ήταν και μία μέρα «πολέμου».

Οι εργάτες άντεξαν γιατί κάθε μέρα που περνούσε ο κόσμος που τους συμπαραστέκονταν

γινόταν όλο και περισσότερος. Σε κάθε γωνιά της χώρας όλοι μιλούσαν για το παράδειγμα αυτών των εργατών. Τα νέα ταξίδεψαν σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Οι εργαζόμενοι σε όλους τους χώρους δουλειάς συζητούσαν για το πως θα μπορούσαν να κάνουν κι εκείνοι κάτι αντίστοιχο.

Ο Παναγόπουλος πήγαινε στο εργοστάσιο και παρακολουθούσε από μακριά. Η υπόσχεση του Σβέρκου ότι θα τον έβαζε να δουλέψει σε κάποια άλλη δουλειά αποδείχτηκε ψεύτικη. Ο Σβέρκος του ξεκαθάρισε πως δεν ήθελε να έχει καμία σχέση μαζί του.

Ακούστηκε πως μετάνιωσε πραγματικά για τη συμπεριφορά του αλλά δεν βρήκε ποτέ το θάρρος να ξαναπάει στους παλιούς του συναδέλφους. Ένας μακρινός του συγγενής είπε πως το έριξε στο ποτό...

Ο Σβέρκος σαν είδε ότι χάνει το παιχνίδι και ότι το να κινηθεί νομικά και δικαστικά εγκυμονούσε τον κίνδυνο να προκαλέσει αναταραχές σε όλη τη χώρα με απρόβλεπτες συνέπειες, ζήτησε από τους εργάτες να επιστρέψει η λειτουργία του εργοστασίου στο καθεστώς που ίσχυε πριν από πέντε χρόνια με τις παλιές αμοιβές και παροχές για όλους.

Οι εργάτες τον ευχαρίστησαν ευγενικά και τον έδιωξαν, επίσης ευγενικά.

Το πόσο θα αντέξει αυτό το πρωτόγνωρο και ελπιδοφόρο μήνυμα θα το δείξει η ίδια η ζωή όπως η ζωή θα δείξει αν πρόκειται για την αρχή του τέλους της ηγεμονίας των αφεντικών ή απλώς για μία παρένθεση στην εξέλιξη της κοινωνίας...